MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Marzu, 2004

Citazzjoni Numru. 784/2002

Nazzareno *sive* Ronnie Abela

vs.

Josefa Camilleri gja' Abela

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 9 ta' Lulju 2002 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fit-12 ta' Gunju 1999 fil-Knisja Parrokkjali tal-Imqabba.

Illi l-kontendenti kienu ltaqghu u bdew johorgu flimkien meta l-attur kien ghad ghandu dsatax-il (19) sena u l-

konvenuta kellha biss hmistax-il (15) sena u kienet ghadha l-iskola.

Illi kif se jirrizulta ahjar waqt it-trattazzjoni tal-kawza, iz-zmien pjuttost protratt tal-gherusija tal-kontendenti serva izjed biex jippreparaw halli jixtru u jillestu d-dar matrimonjali, u dan sahansitra minghajr ma hadu self bankarju, milli bhala zmien ta’ preparament ghaz-zwieg.

Illi effettivament bejn il-kontendenti qatt ma kien hemm diskussjoni serja dwar x’inhuma l-obbligi u d-dmirijiet tal-hajja mizzewga, u z-zwieg issuccieda izjed bhala progressjoni naturali illi minn stat ta’ gherusija ghal stat ta’ zwieg milli bhala decizjoni voluta u mahsuba min-naha taz-zewg kontendenti.

Illi *di piu’*, l-attur skopra illi l-konvenuta, sa miz-zmien meta gie kontrattat iz-zwieg innifsu, kienet tinsab f’relazzjoni adultera ma’ persuna ohra ma’ min hija qieghda tghix illum u li minnu l-istess konvenuta qieghda tistenna tarbija, u ghalhekk kien hemm min-naha tal-konvenuta l-eskluzjoni tal-obbligu tal-fedelta’ illi hija wahda mill-pilastri taz-zwieg innifsu illi naturalment jahseb ghal relazzjoni monogama bejn il-mizzewgin.

Illi fil-fatt, kuntrarju ghall-ftehim illi l-attur minghalih illi kellu mal-konvenuta, l-istess konvenuta kienet tirrezisti l-avvanzi tal-attur meta huwa kien irid li jkollu x’jaqsam mal-konvenuta martu sesswalment u dan bi hsieb illi jkollhom l-ulied, tant illi l-konvenuta kienet twarrbu u ghal xhur shah kienet tirrifjuta li jkollha x’taqsam ma’ l-attur sesswalment.

Illi ghalhekk huwa evidenti illi da parti tal-konvenuta kien hemm ukoll l-eskluzjoni ta’ dak illi huwa effettivament il-bazi taz-zwieg, u cjoe’ li l-koppja mizzewga jkollha l-ulied u b’hekk tigi istawrata l-familja, u dan naturalment peress illi fi hsieb il-konvenuta kien hemm din it-terza persuna illi minnu hija qieghda tistenna tarbija.

Illi l-attur ma kien jaf b’xejn dwar il-hsibijiet tal-konvenuta tant illi wara z-zwieg huwa gie f’sitwazzjoni illi lanqas biss ried jemmen illi l-konvenuta martu kienet l-istess persuna

illi maghha ghamel tant snin gharus u li huwa kien ihobb u wasal biex jizzewweg.

Illi ghalhekk huwa legittimu illi l-attur jikkontendi illi min-naha tieghu kien hemm zball dwar l-identita' tal-konvenuta u dan in vista tal-affarijiet illi kienu ghaddejjin minn wara dahru u tal-pjanijiet illi kellha l-istess konvenuta u li ghalih kienu ghal kollox injoti.

Illi l-kontendenti sseparaw din is-sena stess permezz ta' kuntratt ta' separazzjoni konsenswali fl-atti tan-Nutar Carmel Gafa' u l-konvenuta ghazlet li tirriverti ghal kunjom xbubitha u cjoe' "Camilleri".

Illi ghaldaqstant iz-zwieg bejn il-kontendenti huwa null u bla effett u dan *ai termini* tal-provvedimenti tal-**artikolu 19 (1) paragrafi (b), (c), (d) u (f) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta;**

Illi l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fit-12 ta' Gunju 1999 huwa null u bla effett skond il-ligi u dan a tenur tal-**artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malt**a u b'mod partikolari a tenur tal-provvedimenti tal-**paragrafi (b), (c), (d) u (f) tal-istess artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 5 u 6 tal-process;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta tal-4 t'Ottubru 2002 a fol. 12 fejn gie eccepit:-

1. Illi fl-ewwel lok l-eccipjenti taqbel illi z-zwieg ta' bejnha u bejn zewgha l-attur, iccelebrat fit-12 ta' Gunju 1999 huwa null, dana pero' minhabba illi l-attur dahal ghaz-zwieg in kwistjoni pozittiva ta' numru ta' elementi taz-zwieg innifsu u dana kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni ta' dina l-kawza.

2. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 13 u 14 tal-process.

Rat il-verbal tad-19 ta' Novembru 2002 fejn inghata digriet tal-affidavit tal-partijiet b'terminu ta' erbghin (40) gurnata kull wiehed.

Rat in-nota tal-konvenuta datata 9 ta' Jannar 2003 li permezz taghha esebiet l-affidavit taghha stess.

Rat il-verbali tas-seduti tal-10 t'April 2003 u tat-28 ta' Mejju 2003 Dr. Chris Cilia ghall-attur pprezenta affidavit tieghu stess u l-kawza giet differita ghal sentenza *in difetto ostacolo* ghall-lum 30 ta' Marzu 2004.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi fost il-premessi attrici ghaliex l-attur qed jitlob li z-zwieg tieghu jigi dikjarat null hemm dak tal-**artikolu 19 (1) (b) tal-Kap 255** li jipprovdi li:-

(b) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun eskluz minhabba zball fuq l-identita tal-parti l-ohra."*

Illi kif inghad fis-sentenza **"Antionette Agius vs Joseph Gauci"** (P.A. (RCP) 19 ta' Frar 2003 l-izball jikkonsisti f'gudizzju falz dwar xi haga jew xi hadd u kwindi jista' jigi

kkunsidrat bhala difett tal-intellett. Il-persuna fl-izball ma tkunx nieqsa mill-gharfien shih izda jkollha gharfien zbaljat dwar il-persuna jew l-oggett. Dik il-persuna, imbaghad taghmel gudizzju jew tifformula opinjoni ibbazata fuq dak illi li zbaljatament tkun qed tippercepixxi.

Castano jaghti s-segwenti definizzjoni dwar zball fil-ktieb tieghu: **"Il Sacramento del Matrimonio"**:-

"*L'errore infatti e' un atto del'intelletto che consiste in un 'iudicium falsum', gudizio che ha come causa una falsa 'rei apprehensio'. Come abbiamo detto ripetutamente, la volonta – facolta' che consente – non si muove se l'intelletto non le presenta un oggetto che attiri la sua appetibbilita'. Ma l'intelletto, proprio a causa del 'iudicium falsum (errore), presenta alla volonta' un oggetto falso distorto, un oggetto cioe' che non corrisponde alla verita'. E' per questo che la volonta' viene erroneamente indotta ad emettere un consenso che non risponde alla realta' e quindi il vero consenso viene a mancare"*.

Illi huwa minhabba f'din ir-raguni illi l-izball jitqies bhala vizzju tal-kunens u dan ghaliex dak il-kunsens ikun qed jigi moghti taht gudizzju falz li il-persuna li tkun qieghda taghtih tkun ghamlet fuq il-parti l-ohra fiz-zwieg. L-izball *inoltre* jrid ikun tali illi min-natura tieghu jfixkel serjament il-hajja mizzewga bejn il-partijiet. Jekk il-persuna fi zball, wara l-gharfien ta' dak l-izball thoss illi l-hajja matrimonjali taghha ma hijiex imfixkla b'dan l-gharfien allura l-kunsens matrimonjali minnha moghti ikun wiehed validu u dana peress illi l-volonta tieghu jew taghha ma tkunx giet effettwata b'dak il-gudizzju falz li ikun sar. Fil-fatt fil-ligi kanonika, issir distinzjoni bejn zball fuq il-persuna u zball rigward xi kwalita tal-persuna, liema kwalita trid tkun *"directly and principally intended"*, u cjoe' li fil-mument taz-zwieg, il-kunsens matrimonjali jkun qed jigi marbut ma' dik il-kwalita fil-parti l-ohra, li jekk tkun nieqsa allura ggib in-nullita ta' dak iz-zwieg minhabba vizzju tal-kunsens.

Illi l-attur l-ewwel jissottometti wkoll illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** li jghid:-

"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, zwieg ikun null:

(c) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga".*

Il-Qrati taghna dejjem sostnew illi taht dan is-sub-artikolu:-

"Iz-zwieg huwa null jekk wahda mill-partijiet taghti kunsens taghha ghax tkun giet imqarqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra" (**"Sh A mart A Fattah xebba Perry vs Dr A Mifsud u PL Mifsud Bonnici"** – P.A. 22 ta' Novembru 1982).

Illi element importanti ta' dan is-subartikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li jfixkel serjament il-hajja mizzewga, u huwa mmaterjali jekk tali qerq jorrigina min-naha l-ohra jew minn terzi persuni, ghaliex li huwa mportanti u determinanti huwa li l-qerq ikun sar sabiex jahbi xi kundizzjoni, fatt jew element serju fuq il-persuna jew il-hajja ta' wiehed mill-konjugi li jkun tali li jista' jaghti lok ghal disgwid serju ghal *consortium vitae* tant necessarju ghall-hajja mizzewga.

Illi fil-fatt ***George V. Lobo*** f' **"The New Marriage Law"** jghid li *"As t. J. Green puts it: "The basic issue is not so much the fraud but rather the presence of a factor significantly disturbing the 'consortuim vitae …… if one judges from a contractualist perspective, fraud is juridically significanty since the law seeks to protect one party from the machinations of the other distorting the agreement. However, from a personalist standpoint, the real issue is the disturbance of the 'consortuim vitae' and the source of the error is juridically irrelevant".*

Illi wkoll l-legislatur Malti llimita l-qerq fuq *"xi kwalita tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga".* Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz **"John Borg vs**

Paula *sive* Polly Borg" (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

"kieku dak il-paragrafu 19(1) (c) gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art.981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda, ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg".

*"The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality **must be** objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, propeprties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial". (**Viladrich P.J.*** **– Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot.** - Caparros, E. et al. ed)1993, Wilson and Lafleur, Montreal).

Illi l-Qrati taghna, inkluz fis-sentenza **"Carmelo Mifsud vs Anna Mifsud nee' Ignacakova"** (P.A. (RCP) 13 ta' Novembru 2002), dejjem sostnew li z-zwieg ikun null skond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet taghti l-kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita tal-parti l-ohra (**"Fattah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et"** (P.A. 22 ta Novembru 1982). Skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta' dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-attur jissottometti wkoll li z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

*“**(d)** jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b’anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”.*

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga’ kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gja` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta’ Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta’ ***Viladrich****:*

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (***Viladrich, P.J.,*** **“Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.”** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual*

well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.,*** *op.cit.,* pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra *sive* Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (****"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"*** *– P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu* ***(d)*** *ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku **("Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi kif inghad fis-sentenza **“Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta’ *“discretio judicii”* hu kuncett guridiku intrinsikament marbut mal-kapacita` ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia’ nghad, b’immaturita` jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *“non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l’ uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena”* ***(Pompedda, M.F.,*** **“Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski”** – ***Pompedda – Zagglia*****, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico”** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **“Alessandra *sive* Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *“fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew*

kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (*ara,* **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995*).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996)".*

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar"**, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni irid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la

*discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" **(Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni

volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

*"… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (**Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-

psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e/o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* kif jghid ***Bersini***, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit.,* p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J**., op. cit., p. 687).*

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love".*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu”.

Illi kif inghad fis-sentenza **“Al Chahid vs Mary Spiteri”** (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f’diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **“Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri”** (P.A. (RCP) 17 ta’ Frar 2000); **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** (P.A. (RCP) 9 ta’ Marzu 2000); **“Ousama Sadalah vs Doris Tanti”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000); **“Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea”** (P.A. (RCP) 22 ta’ Marzu 2002); **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002); **“Marco Tanti vs Catherine Azzopardi”** (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002); u **“Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

(f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".*

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP).

Illi *di piu'* l-attur jirreferi wkoll ghan-nullita' taz-zwieg abbazi tal-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** u kif inghad fis-sentenza **"Michelle El Hossayes vs Pauline Mintoff"** (P.A. (RCP) 20 ta' Marzu 2003) l-legislatur Malti llimita l-

qerq fuq *"xi kwalita tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*. Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz **"John Borg vs Paula sive Polly Borg"** (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

"kieku dak il-paragrafu 19(1)(c) gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda, ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg.

The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality must be objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, proeprties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial". (***Viladrich P.J.*** **– Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot. -** Caparros, E. et al. ed)1993, Wilson and Lafleur , Montreal).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet izzewgu fit-12 ta' Gunju 1999 wara li ghamlu cirka seba' (7) snin u nofs johorgu flimkien fejn jidher li kkoncentraw biss sabiex jibnu jew jabbelixxu l-post fejn kienu ser imorru joqghodu, jahdmu minn xoghol ghal xoghol sabiex ilahhqu mal-ispejjez, u ftit jew xejn komunikazzjoni bejniethom, tant li wara li zzewgu ndunaw, almenu kif jirrizulta mill-affidavits taghhom rispettivi, li ftit jew xejn kienu jafu lil xulxin, u dan is-suppost zwieg sfaxxa mill-ewwel. Meta ma' dan jizdied li tul l-ahhar sena li ghexu flimkien lanqas biss kienu

jkollhom jaqsmu ma' xulxin, wiehed mill-ewwel jinduna li hadd mill-partijiet ma' kienet fehem il-promessi li huma stess taw lil xulxin fic-celebrazzjoni ta' tali zwieg. Huma zzewgu biss ghaliex kien ilhom flimkien zmien konsiderevoli, pero' la qatt hasbu u wisq anqas kellhom xi mpenn komuni sabiex jistabbilixxu nukleu gdid ta' familja bejniethom u li josservaw l-elementi essenzjali taz-zwieg. Jidher li lanqas biss fehmu l-istess f'hiex kienu jikkonsistu l-istess elementi, tant li jista' jinghad liberalment li jidher li l-unika haga li fehmu kien biss li jghixu taht l-istess saqaf fil-fond li huma kienu hadmu biex jakkwistaw.

Illi in verita' z-zwieg u l-kuncett tieghu huwa hafna iktar minn hekk, u certament bl-agir tal-istess partijiet u bin-*nonchalance* li l-istess partijiet ghamlu dan il-pass, huwa in verita' devalwazzjoni ta' dak li huwa s-sens u l-kuncett veru ta' hajja mizzewga li timplika u tfisser impenn fil-hajja komunali totali ta' bejn il-konjugi, u li bniedem jew bniedma ma jibqghux izjed jahsbu fil-*prima persona,* izda ghall-unita' esklussiva li huma stess holqu, u dan jinvolvi mpenn ghall- hajja *stante* li z-zwieg fil-ligi taghna huwa wiehed permanenti w indissolibbli.

Illi dan kollu kien nieqes minn kull parti f'dan iz-zwieg, u dan huwa accentwat ukoll mill-fatt li meta zzewgu u bdew jghixu flimkien l-istess kontendenti baqghu jagixxu ta' estranei lejn xulxin, u qatt ma skoprew l-impenn necessarju sabiex ir-relazzjoni taghhom tirnexxi, u dan ghaliex fuq kollox dan l-impenn uniku u esklussiv lanqas kien jezisti fl-ebda parti qabel l-istess zwieg; il-hajja ta' bejniethom u r-relazzjoni bejniethom ftit inbidlet wara z-zwieg, u ma din wiehed irid ukoll jikkonsidra l-fatt li l-konvenuta ghamlitha cara li ma rieditx li jkollha wild minn din ir-relazzjoni, u dwar dan kienet certa, u iktar issodat ruhha aktar ma' damet ir-relazzjoni taghha mal-attur, anke peress li komunikazzjoni bejniethom ma kien hemm xejn.

Illi relazzjoni bhal din mibnija fuq dar tal-gebel biss qatt ma setghet tirnexxi, u dan proprju ghaliex l-partijiet qatt ma fehmu s-sinifikat tal-istitut li flimkien resqu ghalih, u dan ghaliex f'dan kollu premess jirrizulta li l-partijiet kellhom nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja

mizzewga u fuq l-elementi essenzjali taghha, li ghamlitha mpossibbli ghalihom li jaqdu l-obbligazzjonijiet taghhom fl-istess relazzjoni, u ghalhekk ma hemm l-ebda dubju li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi minbarra dan din il-Qorti thoss li l-konvenuta kellha l-kunsens taghha vizzjat abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255** ghaliex il-kunsens taghha kien simulat peress li fir-realta' hija ma rieditx ikollha wild mir-relazzjoni taghha mal-attur, izda dejjem xtaqet li jkollha tfal tant li fl-ewwel okkazjoni meta kellha relazzjoni ma' persuna ohra hija ma jidhirx li mponiet fuqha din il-kundizzjoni, u b'hekk jidher car li tali mpozizzjoni saret minnha konxjentosament fil-konfront tal-attur; jidher fil-fatt li l-istess konvenuta ma kellha l-ebda fiducja fl-attur la bhala missier potenzjali ta' wliedha u lanqas bhala zewgha, tant li jidher li kellha gja' affjatament ma' ragel iehor, u fil-fatt il-virtu' ta' lejalta' mar ukoll il-bahar, meta hija ddecidiet li r-relazzjoni taghha mal-attur, kienet fuq liema livell kienet, fil-fatt sfaxxat. Ghalhekk fid-dawl tal-premess dan iz-zwieg ghandu wkoll jigi kkonsidrat null abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255** ghar-ragunijiet imputtabbli lill-konvenuta.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fit-12 ta' Gunju 1999 huwa null u bla effett skond il-ligi u dan a tenur tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u ghalhekk tordna li sir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------